

Michał A. Jerzak¹
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Współczesna giełda towarowa w światowym agrobiznesie (cz. 2)

Miejsce giełdy towarowej w agrobiznesie

Na współczesnych giełdach towarowych handluje się szeroką gamą kontraktów, których instrumentem bazowym są zarówno produkty finansowe, jak i towary, w tym: zboża, mięso, metale, metale szlachetne, żywność i włókna, energia i wiele innych (tabela 1).

cie, w 2009 roku 18%, czyli 3 204 838 617 wszystkich kontraktów terminowych, zostało zawartych na stopę procentową. Towary rolnicze w tej strukturze stanowiły 5% ogółu transakcji (rysunek 3). Bezwzględna jednak liczba zawartych kontraktów terminowych na towary rolnicze w roku 2009 wzrosła o 3,7% w porównaniu do roku poprzedniego i wynosiła 927 609 111 transakcji, (w roku 2008 wynosiła 894 633 132 kontrakty), co świad-

Tab. 1. Towary będące przedmiotem obrotu na towarowych rynkach terminowych.

Zboża	Mięso	Metale	Metale szlachetne	Żywność i włókna	Energia
<ul style="list-style-type: none"> • kukurydza • soja • pszenica • owies • mleko sojowe • olej sojowy • ryż 	<ul style="list-style-type: none"> • żywiec wieprzowy • bydło 	<ul style="list-style-type: none"> • aluminium • miedź • ołów • nikiel • plad • cynk 	<ul style="list-style-type: none"> • złoto • platyna • srebro 	<ul style="list-style-type: none"> • kakao • kawa • bawelna • drewno • sok pomarańczowy • guma • cukier 	<ul style="list-style-type: none"> • ropa naftowa • olej opałowy • gaz ziemny • benzyna bezolowiowa

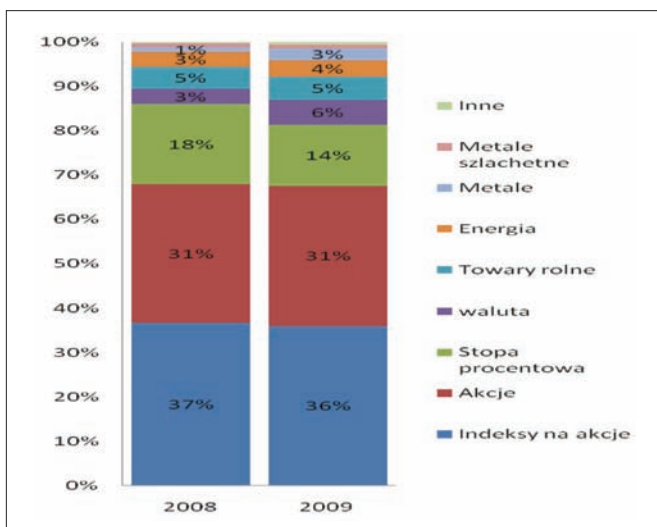
Źródło: Jerzak M. M. 2010, za M. MaslokoVIC Raport „IFSL Research Commodities Trading 2008, ze strony <http://www.ifsl.org.uk>

Chociaż giełdy towarów rolnych są miejscem gdzie historycznie, jako pierwsze, powstały towarowe kontrakty terminowe, to jednak dziś większość zawieranych tam transakcji dotyczy instrumentów finansowych. Według badań Futures Industry Association, które swoim zasięgiem objęło 69 największych giełd na świecie

czy o utrzymującej się dynamice rozwoju rynków rolniczych na świecie, a także olbrzymim potencjale tego sektora.

Notowane na giełdach kontrakty na waluty, stopę procentową, towary rolnicze, metale oraz energię w 2008 roku łącznie stanowiły 32% wszystkich zawartych kontraktów futures oraz opcyjnych (rysunek 3). Oznacza to, że co trzecia spośród 17 678 777 203 transakcji zawartych w 2008 roku dotyczyła kontraktów, które tradycyjnie zawierane są na giełdach towarowych. Niemniej z przedstawionej (rysunek 3) statystyki wynika, że inwestorzy kupowali najczęściej kontraktów opartych na indeksach giełdowych. Zawarto ich łącznie 6 488 621 284 co stanowiło aż 37%. Kontrakty na indeksy oraz handel akcjami w 2008 roku były zdecydowanie dominujące, bo stanowiły razem 68% globalnego handlu giełdowego. Rok później udział ten zmniejszył się do 67%. Warto też zauważyć, że rok 2009 przyniósł niewielki ogólny wzrost obrotów na giełdach w stosunku do 2008 roku o ponad 1,2%⁵. Szczególnie dotyczy to rynku metali i energii, co może wiązać się z tendencją do wzrostu zainteresowania rynkami surowcowymi przy bessie na rynku akcji (rysunek 3).

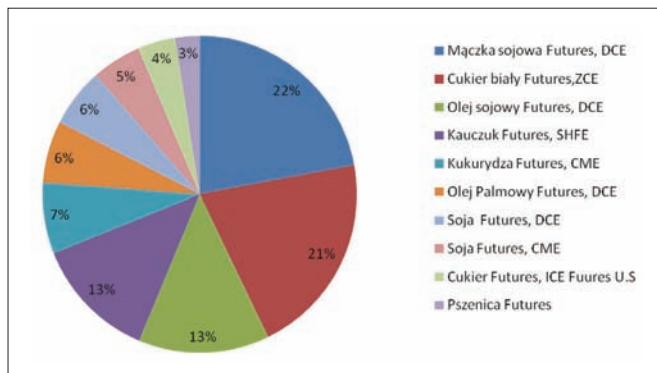
Pośród surowców rolniczych najczęściej kontraktów terminowych w 2009 roku zawarto na mączkę sojową (22%) oraz cukier biały (21%). Następnie, na czwartym miejscu znajduje się rynek kauczuku (13%) oraz oleju sojowego, którego udział wynosił również 13%. Pszenica, która w Polsce jest jednym z głównych rynków towarów masowych, w światowym rankingu ilo-

Rys. 3. Segmenty rynku giełdowego na świecie w 2008 i 2009 roku.
Źródło: Futures Industry Association Volume Trends Webinar, ze strony www.futuresindustry.org/fi-magazine-home.asp?a=1313

¹ Prof. dr hab. Michał A. Jerzak – Katedra Finansów i Rachunkowości, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu. Artykuł recenzowany (przyp. red.).

⁵ Raport opublikowany przez Futures Industry Association, <http://www.futuresindustry.org/fi-magazine-home.asp?a=1313>

Rys. 4. Udział poszczególnych towarów w obrocie giełdowym.
Źródło: Futures Industry Association Volume Trends Webiner ze strony www.futuresindustry.org

ści zawieranych kontraktów znajduje się dopiero na 10 pozycji i wynosi 3% ogółu zawartych kontraktów (rysunek 4).

Jak wynika z danych liczbowych, najczęściej zawieranymi transakcjami na rynku instrumentów pochodnych są kontrakty terminowe (futures) oraz opcje. Sukcesywny wzrost bezwzględnej liczby zawieranych kontraktów na giełdowym rynku towarów rolnych wynika z rosnącej potrzeby zarządzania ryzykiem cenowym surowców rolnych.

Na rynku towarowych instrumentów pochodnych podstawowym bowiem celem uczestniczenia w obrocie giełdowym nie jest fizyczne nabywanie towarów, lecz przede wszystkim zabezpieczenie ich ceny zakupu lub sprzedaży w transakcjach dokonywanych w późniejszym terminie na rynku gotówkowym, bądź też działalność spekulacyjna. Jest to zatem obrót instrumentami finansowymi, których towarem bazowym jest na przykład: pszenica lub inny surowiec albo też waluta.

W agrobiznesie producenci rolni oraz przedsiębiorstwa przetwórstwa surowców rolniczych, zarówno krajowe jak i globalne, wykorzystują zatem ten rynek głównie do zarządzania ryzykiem niekorzystnej zmiany ceny na rynku gotówkowym. Rynek towarowych kontraktów terminowych pozwala bowiem stabilizować stronom transakcji dochód na określonym poziomie, co w warunkach dużej zmienności cen w agrobiznesie jest niezwykle ważne.

Podsumowanie

Reasumując trzeba podkreślić, że giełda towarowa w okresie ponad 160 lat swojego rozwoju podlegała znacznym przemianom wynikającym z rozwoju gospodarki i potrzeb uczestników rynku. Od początku jednak istnienia tej instytucji rynek produktów rolnych był niezwykle ważny zarówno z punktu wi-

czenia wielkości obrotów jak i rozwoju nowych form transakcji. Giełda towarowa bez względu na strukturę i geograficzny zasięg działania, zawsze spełniała funkcję informacyjną w zakresie poziomu cen i sytuacji na rynku surowców rolnych, a przede wszystkim umożliwiała zarządzanie ryzykiem niekorzystnej zmiany ceny na rynku. Pomimo dużego rozwoju giełdowych rynków instrumentów finansowych nominalny udział w obrotach operatorów giełdowych kontraktów na surowce rolnicze stale wzrasta. Świadczy to o rosnącym zapotrzebowaniu na instrumenty zarządzania ryzykiem i stabilizujące dochody podmiotów agrobiznesu.

Streszczenie

W artykule zawarto diagnozę aktualnych tendencji w zakresie rozwoju globalnego rynku giełdowego, a także roli obecnych operatorów giełdowych w zakresie oferowania instrumentów zarządzania ryzykiem cenowym na rynku surowców rolnych. W konkluzji stwierdzono, że aktualnie istnieje pięć najważniejszych międzykontynentalnych giełdowych platform elektronicznych. Wskazano też, że udział w obrotach operatorów giełdowych kontraktów na surowce rolnicze stale wzrasta, co wskazuje na rosnące zapotrzebowanie w agrobiznesie na tego typu instrumenty.

Abstract

The article includes a diagnosis of current trends in the development of global commodity exchange markets and the role of the current commodity exchange market operators in providing price risk management instruments in agribusiness. The conclusion was that currently there are five major intercontinental exchanges as a electronic platforms, also indicated a share in trading futures the operators of agricultural commodity is increasing which indicates a growing demand in agribusiness for such instruments.

LITERATURA

- Maslokov M. 2008; Raport „IFSL Research Commodities Trading 2008”, <http://www.ifsl.org.uk>
- Jerzak M. M., *Wizerunek w prasie instytucji giełdy towarowej w Polsce w latach 1995- 2005*, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu; praca magisterska, 2010.
- <http://www.investor.cmegroup.com/investor-relations/index.cfm>
- <http://eng.krx.co.kr/>
- http://www.eurexchange.com/about/corporate_structure_en.html
- <http://www.cmegroup.com/company/membership/>
- Raport opublikowany przez Futures Industry Association, <http://www.futuresindustry.org/fi-magazine-home.asp? a=1313>.